

T AAL & CULTUUR

[T] ZORRO IN DE BORINAGE. MONS ALS EUROPESE CULTURELE HOOFDSTAD 2015

In 1985 werd Athene de eerste Europese Culturele Hoofdstad. Dertig jaar later, in 2015, komt Mons (Bergen) als eerste Waalse stad aan de beurt. Wanneer je aan een Vlaming vraagt waaraan hij denkt als hij de naam Mons hoort, is de kans groot dat hij het over de economische crisis zal hebben. Zeker als je erbij vertelt dat Mons in de Borinage ligt. Het imago van de hoofdstad van de provincie Henegouwen blijft zeer sterk bepaald door de sluiting van de mijnen en de economische crisis die daarop volgde, ook al sloot de laatste mijn daar al aan het eind van de jaren vijftig. De laatste tijd doet de stad het evenwel beter. Ze is erin geslaagd belangrijke bedrijven aan te trekken. In 2007 kondigde Google aan dat het in het nabije Saint-Ghislain zijn Europese datacenter zou bouwen en een jaar later liet die andere Amerikaanse IT-reus, Microsoft, weten dat het in Mons zelf een innovatiecentrum zou oprichten.

De situatie van Mons doet soms denken aan die van Rijsel. Ook deze stad kende lang grote economische problemen en had het imago van een grauwe, onaantrekkelijke en arme stad. Maar dankzij een constante politiek van het stadsbestuur, onder de leiding van de sterke burgemeester Pierre Mauroy,

werd de infrastructuur grondig vernieuwd en werden de toeristische en culturele troeven sterk uitgebouwd. Een sleutelmoment voor Rijsel was 2004, toen het Culturele Hoofdstad van Europa was. Lille 2004 heeft het beeld van de stad grondig verbeterd.

Mons mag de titel Europese Culturele Hoofdstad een jaar lang dragen, samen met Pilsen in Tsjechië. De organisatoren hopen dat 2015 voor een metamorfose van Mons kan zorgen. Men wil de stad presenteren als een aantrekkelijke, innoverende stad.

Het uitgebreide programma is gebouwd rond zes thema's. Het eerste is technologie. Met Google en Microsoft in de buurt hoeft het niet te verwonderen dat men inzet op de technologieën van de toekomst. Het tweede thema gaat over kunstenaars. In het programma spelen artiesten die ooit in Mons verbleven een belangrijke rol. Dat schilder Vincent van Gogh, componist Orlando di Lasso en dichter Paul Verlaine daarbij horen, hoeft niemand te verwonderen. Verrassender is dat ook Sint-Joris hiertoe wordt gerekend.

Er is ook bijzondere aandacht voor iedereen die in 2015 twintig wordt. Zij krijgen een speciale begeleiding en er worden voor hen pedagogische en ludieke evenementen georganiseerd. Zo krijgen zij bijvoorbeeld een persoonlijke, intensieve cursus Nederlands aangeboden. Het idee is dat zij Mons uitdragen bij de vele partnersteden.

Vincent van Gogh, *De zaaier (naar Millet)*, 1890, olieverf op doek, collectie Kröller-Müller Museum.

Een belangrijk vierde thema is architectuur. Zoals dat ook in de meeste andere culturele hoofdsteden is gebeurd, profiteert Mons van de gelegenheid om de stad met nieuwe gebouwen te verfraaien. Het meest tot de verbeelding sprekend is het nieuwe station van de Spaanse architect Santiago Calatrava, die ook het veel geprezen station van Luik ontwierp. Het station, dat nog in volle opbouw is, moet het oude stadsgedeelte verbinden met de nieuwe wijk, waar zich verschillende hoogtechnologische bedrijven bevinden. Dit gebouw moet met andere woorden het symbool worden van de thematiek van Mons 2015: “een brug tussen techniek en cultuur”. Een ander opvallend nieuw gebouw is het congrescentrum MICX van de Amerikaanse architect Daniël Libeskind. Libeskind en Calatrava zijn overigens beiden op hetzelfde ogenblik aan het werk in Mons én op Ground Zero in New York.

Er zijn nog twee thema's waarmee het programma van Mons 2015 de aandacht wil trekken. Zo zal men partnerschappen opzetten met andere steden. Niet alleen in Pilsen, de andere Culturele Hoofdstad, komen er activiteiten, ook in aangrenzende Franse steden als Rijsel, Maubeuge en Valenciennes. Ook in Vlaamse steden worden in het kader van Mons 2015 evenementen georganiseerd. De tentoonstelling *De Zee* (zie Kunsten, p. 117) is zo'n partnerschap, en ook met Brugge, Antwerpen,

Kortrijk, Gent, Mechelen en verschillende organisaties uit Vlaanderen zijn vormen van samenwerking opgezet. Dat Mons een groot belang hecht aan de relatie met Vlaanderen, blijkt uit de voorbeeldige communicatie, die ook volledig in het Nederlands beschikbaar is. Op de presentatie van Mons 2015 in oktober 2014 begroette burgemeester Di Rupo iedereen eerst in het Nederlands. Tot slot wil Mons 2015 een milieuvriendelijk feest zijn.

Maar de belangrijkste trekpleisters van Mons 2015 worden toch de grote tentoonstellingen die het hele jaar te zien zijn. Al een dag na het grote openingsfeest op 24 januari 2015 is de meest tot de verbeelding sprekende expositie geopend: *Van Gogh in de Borinage. De geboorte van een kunstenaar*. De 25-jarige Van Gogh, die het pad van zijn vader wilde volgen en predikant werd, verbleef van 1878 tot 1880 in de Borinage. Daar werd hij geconfronteerd met het harde leven van de kompels. Zijn predikanten-carrière kende weinig succes, maar in de Borinage besliste Van Gogh wel kunstenaar te worden. Hij ontwikkelde in de Borinage een voorliefde voor thema's die hij in zijn latere kunstenaarsleven zou uitdiepen. In de tentoonstelling, waaraan o.a. het Van Gogh Museum en het Kröller-Müller Museum meewerken, worden ruim zeventig werken van Vincent van Gogh getoond: schilderijen, tekeningen en originele brieven. Maar er zijn ook een twintigtal

Legende van de Heilige Joris, schilderij door een navolger van Lanceloot Blondeel, zestiende eeuw, 197 cm x 127 cm, olie op paneel, Collectie Musea Brugge-Groeningemuseum © Lukas - Art in Flanders vzw, foto Hugo Maertens.

werken te zien van kunstenaars die Van Gogh in die periode kopieerde of die zijn werk hebben beïnvloed. De twee huizen waarin Van Gogh verbleef, zijn ook toegankelijk. In Cuesmes is dat al enkele jaren zo, maar het huis in Wasmes is speciaal voor Mons 2015 gerestaureerd. De Nederlandse Van Gogh-specialist Sjraar van Heugten is de commissaris van deze belangrijke tentoonstelling in het Museum voor Schone Kunsten in Mons. De Vlaamse auteur Pascal Verbeken, die al een reeks boeken heeft geschreven over Wallonië, volgt in zijn boek *Duistere wegen* (De Bezige Bij, maart 2015) het spoor van Van Gogh door de Borinage. In juli zal ter ere van de kunstenaar op de grote markt van Mons een labyrint worden aangebracht met achtduizend zonnebloemen, aangeplant door kunstenaress Fanny Bouyagui.

Op 10 juli 1873 vuurde Paul Verlaine in Brussel twee schoten af op zijn vriend Arthur Rimbaud. Verlaine werd gearresteerd en veroordeeld tot twee jaar opsluiting. Die bracht hij door in de gevangenis van Mons, waar Verlaine een deel van zijn meesterwerken heeft geschreven. In de Anciens

Abattoirs de Mons staat deze periode in de kijker. De tentoonstelling is gericht op Verlaines verblijf in de gevangenis, zijn relaties met de Belgische literaire en artistieke wereld en op de reeks lezingen die hij hier in 1893 hield.

Hedendaagse kunst zal tijdens verschillende tentoonstellingen centraal staan. Een daarvan heeft de multiculturele stad als onderwerp. *Autopolis*, waarvan de directeur van het Brusselse centrum voor hedendaagse kunst Wiels de curator is, presenteert kunstenaars die gepassioneerd zijn door migratie, uitwisseling en overdracht.

Een van de meest aantrekkelijke tentoonstellingen heeft Mons 2015 voor het laatst bewaard. Op 18 oktober opent *De man, de draak en de dood* over de figuur van Sint-Joris. Die is zeer met Mons verbonden, want elk jaar gaat de heilige op Drievuldigheidszondag (de zondag na Pinksteren) opnieuw de strijd aan met de draak, maar Sint-Joris is ook bekend in heel Europa. Hij is de verpersoonlijking van de strijd tegen het onrecht, een soort Zorro die met het zwaard en te paard het onrecht, in de vorm van een draak, bestrijdt. De curatoren van deze

tentoonstelling zijn Laurent Busine, directeur van het Musée des Arts Contemporains au Grand-Hornu, en Manfred Sellink, sinds kort hoofddirecteur-hoofdconservator van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen. Beide heren werkten al samen voor Brugge Culturele hoofdstad in 2002 en hebben nu een mengeling van bekende en minder bekende werken over Sint-Joris bijeengezocht. Ook het werk van vier hedendaagse kunstenaars wordt in le Grand-Hornu getoond, onder wie de Vlamingen David Claerbout en Luc Tuymans. Deze laatste zal speciaal voor deze tentoonstelling nieuw werk maken. De begeleidende catalogus verschijnt in drie talen: Frans, Nederlands en Engels.

Mons 2015 brengt echter niet alleen beeldende kunst. Uit de meer dan duizend culturele en artistieke activiteiten is het moeilijk kiezen, maar hier is nog één voorbeeld: Daniël Cordova, artistiek directeur van het theater Le Manège in Mons heeft de Vlaamse theatermaker Guy Cassiers naar Mons uitgenodigd om er een nieuw stuk uit te voeren. In *De menselijke drijven*, naar een tekst van Erwin Mortier, staat het bekende gelijknamige kunstwerk van de beeldhouwer Jef Lambeaux centraal. Mortier heeft rond dit controversiële beeldhouwwerk een zeer Belgisch verhaal geschreven vol menselijke drama's, maatschappelijke tegenstellingen en ideologische gevechten. Het stuk zal worden gespeeld door een tweetalige cast. Cordova werkt ook samen met choreograaf Wim Vandekeybus, componist Dominique Pauwels, LOD muziektheater en theatergezelschap Laika (zie: *Ons Erfdeel* 2014/4), dat een kindervoorstelling over smaak brengt. Cordova hoopt met deze Vlaamse kunstenaars bestaande vooroordelen te kunnen bestrijden.

Misschien is dat wel de belangrijkste opdracht van Mons 2015: het wegwerken van de stereotypen die er over de stad bestaan. Het rijke programma biedt daar zeker alle kansen toe, maar het zal toch zaak zijn om na 2015 een vervolg te geven aan dit feestjaar. In Rijsel is men daar met Lille3000 aardig in geslaagd. Mons kan ook op dit vlak het voorbeeld van de metropool uit Noord-Frankrijk volgen.

DIRK VAN ASSCHE

www.mons2015.eu